

PHÁT TRIỂN HỢP TÁC XÃ NÔNG NGHIỆP KIỂU MỚI THEO LUẬT HỢP TÁC XÃ NĂM 2012 TẠI HỢP TÁC XÃ PHÚ HỒ, HUYỆN PHÚ VANG, TỈNH THỪA THIÊN HUẾ

Nguyễn Trần Tiểu Phụng*, Lê Thị Hồng Phương, Trần Thị Ánh Nguyệt, Đinh Viết Luật

Trường Đại học Nông Lâm, Đại học Huế, 102 Phùng Hưng, Huế, Việt Nam

* Tác giả liên hệ: Nguyễn Trần Tiểu Phụng <Nguyentrantieuphung@huaf.edu.vn>

(Ngày nhận bài: 24-1-2024; Ngày chấp nhận đăng: 8-5-2024)

Tóm tắt. Nghiên cứu được thực hiện với mục tiêu phát triển HTXNN kiểu mới sau khi hoạt động theo luật hợp tác xã (HTX) năm 2012. Phương pháp phân tích thống kê được sử dụng để mô tả và làm rõ dữ liệu nghiên cứu và dùng công cụ sơ đồ Venn để phân tích các mối quan hệ giữa HTX và vai trò các bên tham gia. Kết quả cho thấy, HTX Phú Hồ là đơn vị đầu tiên của huyện vận hành theo luật HTX năm 2012 và đã có những bước cải tiến trong quản lý sản xuất góp phần phát triển thương hiệu gạo Phú Hồ. Nghiên cứu cũng cho thấy các bên liên quan tham gia vào HTX đều đóng vai trò quan trọng, nhưng ở các mức độ khác nhau. Theo nhiệm vụ và chức năng quản lý thì phòng nông nghiệp huyện đóng vai trò quan trọng nhất giúp HTX trong các công việc định hướng, thúc đẩy HTX có những chiến lược phát triển tốt. Trong tương lai việc liên kết các doanh nghiệp đóng vai trò chiến lược lâu dài đối với HTX. Chính quyền địa phương, đặc biệt Ủy ban nhân dân xã cần ưu tiên chính sách hỗ trợ HTX, tập trung hướng đến tiếp cận chuyển đổi số HTXNN phù hợp với xu thế thị trường theo chỉ thị số 19/CT-TTg năm 2023 để hướng tới mô hình HTXNN thông minh, hiện đại và thương mại hoá.

Từ khoá: các bên liên quan, hợp tác xã kiểu mới, Thừa Thiên Huế, vai trò

Developing new type agricultural cooperatives under the cooperative law 2012 at Phu Ho cooperative, Phu Vang district, Thua Thien Hue province

Nguyen Tran Tieu Phung*, Le Thi Hong Phuong, Tran Thi Anh Nguyet, Dinh Viet Luat

University of Agriculture and Forestry, Hue University, 102 Phung Hung St., Hue, Vietnam

* Correspondence to Nguyen Tran Tieu Phung <Nguyentrantieuphung@huaf.edu.vn>

(Submitted: January 24, 2024; Accepted: May 8, 2024)

Abstract. The research was conducted with the goal of developing a new type of agricultural cooperative after operating under the Law on Cooperatives (Cooperatives) in 2012. Statistical analysis method was used to describe and clarify research data and use the technology. Venn diagram tool to analyze the relationships between cooperatives and the roles of participating parties. The results show that Phu Ho Cooperative is the first unit in the district to operate under the Cooperative Law in 2012 and has made improvements in production management, contributing to the development of the Phu Ho rice brand. The study also shows that stakeholders participating in cooperatives all play important roles, but at different levels. According to tasks and management functions, the district agricultural department plays the most important role in helping cooperatives in orienting and promoting cooperatives with good development strategies. In the future, linking businesses will play a long-term strategic role for the cooperative. Local authorities, especially the Commune People's Committee, need to prioritize policies to support cooperatives, focusing on approaching the digital transformation of agricultural cooperatives in accordance with market trends according to Directive No. 19/CT-TTg in 2023 to towards a smart, modern and commercialized agricultural cooperative model.

Keywords: stakeholders, new type cooperative, Thua Thien Hue, role

1 Đặt vấn đề

Nông nghiệp Việt Nam ngày nay luôn từng bước hoàn thiện hệ thống các chính sách, ưu tiên chuyển giao công nghệ mới, phát triển giống cây trồng, vật nuôi phù hợp với điều kiện khí hậu từng địa phương hướng đến nền nông nghiệp hiện đại, đa dạng và thông minh thích ứng với biến đổi khí hậu [1]. Việc liên kết giữa nông dân với các doanh nghiệp trong các khâu sản xuất đến tiêu thụ sản phẩm đang được ưu tiên hàng đầu và Hợp tác xã nông nghiệp (HTX) được ví như người đỡ đầu giúp nông dân an tâm sản xuất, góp phần tăng thu nhập và ổn định cuộc sống [2].

Từ khi hoạt động đến nay, HTXNN đã trải qua nhiều thời kỳ hoạt động, chức năng và nhiệm vụ của HTXNN chưa rõ ràng, xã viên được điều động làm những công việc khác nhau song không chịu trách nhiệm đến cùng về sản phẩm hay vật nuôi nào, sau đó, có sự sửa đổi về việc khoán sản phẩm đến nhóm xã viên nhưng cũng gặp hạn chế khi xã viên không tìm được thị trường đầu ra để tiêu thụ. Bắt đầu từ khi có luật HTX 1997, sửa đổi thành luật HTX 2003 và gần đây nhất là luật HTX năm 2012 đã cho thấy sự thay đổi mạnh mẽ của HTXNN Phú Hồ, hoạt động của HTXNN giống như một doanh nghiệp tự thu, tự chi và mỗi thành viên (được đổi tên từ xã viên) được xem như vừa là chủ sở hữu HTXNN vừa là khách hàng sử dụng dịch vụ của HTXNN và tham gia thị trường kép [3]. Trải qua 43 năm hoạt động và thay đổi cơ chế hoạt động nay HTX Phú Hồ là một trong những HTX đi đầu của huyện Phú Vang về hoạt động sản xuất nông nghiệp và cung ứng sản phẩm gạo sạch mang thương hiệu Phú Hồ đến các tỉnh thành trong nước. Sự vươn mình và tự chủ trong hoạt động đã thúc đẩy HTX phát triển mạnh mẽ và chủ yếu tập trung làm dịch vụ nông nghiệp hỗ trợ cho các thành viên tối đa và dân thích ứng được với cơ chế thị trường, thúc đẩy liên kết theo chuỗi giá trị, cải thiện đời sống.

Bên cạnh việc tự chủ trong hoạt động, HTX Phú Hồ còn nhận được nhiều sự hỗ trợ từ các bên liên quan trong việc vận hành và thúc đẩy HTX phát triển. Tuy nhiên, trong quá trình

chuyển đổi và vận hành HTX vẫn còn những hạn chế trong quá trình hoạt động. Vì thế, nghiên cứu về HTX hoạt động theo Luật 2012 (sau đây gọi tắt là HTX kiểu mới) là một trong những nghiên cứu quan trọng để phân tích các vấn đề nội tại, rõ vai trò và nhiệm vụ của các bên liên quan đối với sự phát triển của HTX kiểu mới, góp phần hướng đến nghiên cứu tập trung tiếp cận chuyển đổi số HTX trong thời gian tới, nhóm tác giả tiến hành nghiên cứu đề tài: “Phát triển hợp tác xã nông nghiệp kiểu mới theo luật hợp tác xã năm 2012 tại hợp tác xã Phú Hồ, huyện Phú Vang, tỉnh Thừa Thiên Huế”.

2 Phương pháp nghiên cứu

2.1 Phương pháp chọn điểm

Điểm nghiên cứu

Xã Phú Hồ, huyện Phú Vang, tỉnh Thừa Thiên Huế được chọn làm địa điểm nghiên cứu. Là một trong những xã đi đầu của huyện Phú Vang về hoạt động sản xuất nông nghiệp và cung ứng sản phẩm gạo sạch mang thương hiệu gạo Phú Hồ đến các tỉnh thành trong nước. HTX Phú Hồ có lịch sử hình thành và phát triển lâu đời, trải qua nhiều giai đoạn thay đổi cơ chế hoạt động và bộ máy quản lý tinh gọn giúp HTX có nhiều sự thay đổi lớn sau khi chuyển đổi và hoạt động theo Luật HTX 2012.

Mẫu nghiên cứu

Được chọn bao gồm 60 nông hộ là thành viên của HTXNN Phú Hồ. Ba cán bộ trong ban quản lý HTXNN. Phương pháp chọn mẫu phân tầng theo ba thôn của xã bao gồm thôn Đông Di, thôn Sư Lỗ và thôn Tây Hồ. Mẫu nghiên cứu được chọn ngẫu nhiên được trong danh sách thành viên của HTX đại diện được chọn để khảo sát.

2.2 Phương pháp thu thập dữ liệu

Thu thập thông tin thứ cấp

Các thông tin thứ cấp được thu thập qua các báo cáo số liệu HTX Phú Hồ qua các năm để lấy số lượng danh sách thành viên, doanh thu, chi phí của HTX. Các báo cáo thống kê về quy mô, năm thành lập, phạm vi hoạt động và sự thay đổi trong quy chế hoạt động của HTX qua các giai đoạn chuyển đổi. Các chính sách hỗ trợ phát triển HTX trên địa bàn xã Phú Hồ.

Thu thập thông tin sơ cấp

Các thông tin sơ cấp được thực hiện qua ba phương pháp đó là

Phỏng vấn người am hiểu

Đề tài nghiên cứu tập trung phỏng vấn ba người am hiểu đó là cán bộ Phòng Nông nghiệp huyện Phú Vang, cán bộ UBND xã để biết tình hình phát triển các HTX trên địa bàn, chính sách,

hợp tác đối tác, tình hình phát triển nông nghiệp tại địa phương, phỏng vấn cán bộ quản lý của HTX về trình độ chuyên môn, quản lý của đội ngũ lãnh đạo HTX, năm thành lập HTX, vốn điều lệ, chính sách, số lượng thành viên qua các năm, lĩnh vực hoạt động, liên kết, nguồn thu từ đó có thể đánh giá vai trò của các bên liên quan.

Phỏng vấn hộ

Phỏng vấn 60 hộ là hộ thành viên của HTX Phú Hồ về các nội dung như: năm tham gia HTXNN, đánh giá các dịch vụ của HTXNN, lợi ích khi tham gia vào HTX, đóng góp cho HTX, vai trò của cá nhân khi tham gia HTX, đánh giá hiệu quả của HTX.

Thảo luận nhóm

Tổ chức một cuộc thảo luận nhóm từ bốn–sáu thành viên/nhóm bao gồm thành viên và cán bộ HTX về đánh giá sự tham gia của các bên liên quan trong xây dựng và phát triển HTX Phú Hồ. Nhóm nghiên cứu tập trung phân tích vai trò của các bên liên quan đối với sự phát triển của HTX ở giai đoạn chuyển đổi theo Luật HTX 2012 và đến nay để làm rõ nhiệm vụ và chức năng của các bên cũng như vai trò của cán bộ quản lý HTX đối với HTX kiểu mới.

Trong nghiên cứu này, nhóm tác giả tập trung sử dụng các chỉ tiêu phân tích các giai đoạn chuyển đổi hoạt động theo luật HTX năm 2012 của HTXNN dựa vào nhóm thông tin thứ cấp, phân tích năng lực của HTXNN, vai trò của thành viên thông qua khảo sát và phân tích số liệu, phân tích vai trò của nhóm các tổ chức liên quan trong quá trình chuyển đổi hoạt động của HTXNN bằng công cụ sơ đồ venn.

2.3 Phương pháp phân tích thông tin

Phương pháp thống kê mô tả: (tỉ lệ %, giá trị trung bình, độ lệch chuẩn, ...) sử dụng để phân tích các chỉ số mô tả tình hình kinh tế xã hội của hộ thành viên được điều tra, đặc điểm hoạt động của HTX, đánh giá của thành viên về vai trò và nhiệm vụ của các bên liên quan.

Sơ đồ VENN: Sơ đồ Venn (còn được gọi là biểu đồ Venn hoặc sơ đồ tập hợp) [4] là một sơ đồ cho thấy tất cả các mối quan hệ logic có thể có giữa một số lượng hữu hạn các tập hợp. Sơ đồ Venn đã được John Venn xây dựng khoảng năm 1880. Sơ đồ này được sử dụng để dạy lý thuyết tập hợp sơ cấp, cũng như minh họa mối quan hệ tập hợp đơn giản trong xác suất, logic học, thống kê, ngôn ngữ học và tin học. Trong nghiên cứu này, tác giả nghiên cứu sử dụng công cụ sơ đồ Venn dựa trên cuộc thảo luận nhóm để phân tích được vai trò của các bên liên quan và mối quan hệ giữa các bên liên quan đối với HTX Phú Hồ.

3 Kết quả và thảo luận

3.1 Thực trạng hoạt động của hợp tác xã nông nghiệp Phú Hồ

Các giai đoạn hoạt động của hợp tác xã nông nghiệp Phú Hồ

Hợp tác xã nông nghiệp Phú Hồ (HTX Phú Hồ) được thành lập năm 1978 tại xã Phú Hồ, huyện Phú Vang, tỉnh Thừa Thiên Huế nhằm hỗ trợ người dân xã Phú Hồ trong các khâu sản xuất nông nghiệp và cung ứng vật tư nông nghiệp thay thế kinh tế cá thể và đội sản xuất. Qua 43 năm hoạt động, HTX đã trải qua nhiều lần thay đổi cơ cấu tổ chức và hoạt động theo Luật Hợp tác xã 2003 và mới nhất là chuyển đổi theo Luật Hợp tác xã 2012.

Bảng 1 cho thấy, sự thay đổi toàn diện về cấu trúc nhân sự, tự chủ và tham gia thị trường của HTX Phú Hồ bắt đầu từ giai đoạn chuyển đổi theo Luật HTX 2012. Các HTX được thành lập và bắt đầu hoạt động theo Luật Hợp tác xã 2012 được gọi là hợp tác xã kiểu mới [5, 6]. Mặc dù có thông tư về việc chuyển đổi theo Luật HTX 2012 nhưng đến năm 2014 thì HTX mới chính thức hoạt động. Theo chỉ đạo của tỉnh HTX đã đổi tên vị trí “chủ nhiệm HTX” thành “giám đốc HTX” để thể hiện rõ hoạt động của HTX giống như một doanh nghiệp tự thu, tự chi, tự hạch toán các chi phí cho các dịch vụ của HTX.

Bảng 1. Tiến trình hình thành giai đoạn phát triển của HTXNN Phú Hồ

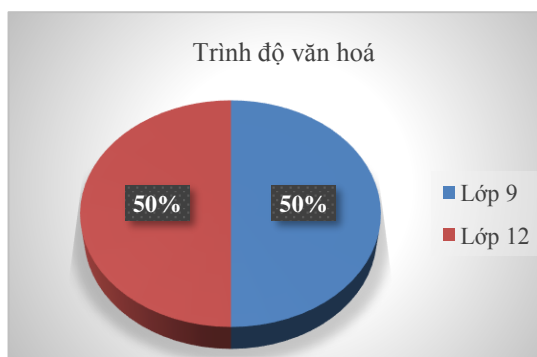
Nội dung	Giai đoạn hình thành	Giai đoạn chuyển đổi	Giai đoạn phát triển
Năm	1978	2014	Từ 2014–2023
Cơ chế hoạt động	Khoán sản phẩm cho xã viên	Tham gia kép, thị trường kép giữa HTX và thành viên	Tham gia kép, thị trường kép giữa HTX và thành viên, HTX và doanh nghiệp liên kết
Chức năng thành viên	Làm công ăn lương cho HTX	Tham gia vào các quá trình lập kế hoạch quy định hoạt động HTX	Tham gia vào hoạt động đóng góp sáng kiến và lập kế hoạch và quảng bá sản phẩm cho HTX
Các dịch vụ của HTX	Vật tư phân bón Giống Thuỷ lợi Nạo vét kênh mương	Vật tư nông nghiệp Giống Thuỷ lợi Bao tiêu sản phẩm	Vật tư nông nghiệp Giống Thuỷ lợi Bao tiêu sản phẩm Dịch vụ xay xát Làm đất Bảo vệ đồng Vận chuyển thu hoạch
Các đơn vị tham gia liên kết	Công ty lương thực tỉnh	Doanh nghiệp tư nhân Mau Trai Công ty giống cây trồng	Doanh nghiệp Hương Thủy Các tư thương trên địa bàn Các đại lý bán sỉ lẻ gạo Công ty dệt may khu công nghiệp Phú Bài

Nguồn: Phòng văn cán bộ HTX Phú Hồ, 2023

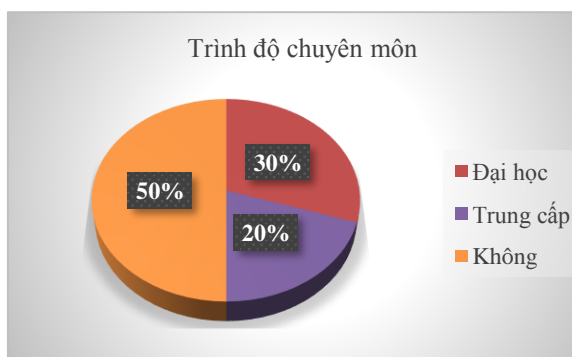
Ở giai đoạn đổi mới, từ khi có Luật Hợp tác xã 2003 và đến nay HTX đã hoàn toàn chuyển đổi và hoạt động theo Luật Hợp tác xã 2012 đã góp phần tạo hành lang pháp lý thuận lợi HTX phát triển. Dựa trên nguyên tắc: Tự giúp đỡ lẫn nhau, tự chịu trách nhiệm, tự quản lý, mỗi thành viên có quyền biểu quyết như nhau, bản chất kép thành viên vừa là chủ sở hữu HTX vừa là khách hàng mua sử dụng dịch vụ của HTX. Thành viên HTX tham gia thị trường kép (thị trường bên ngoài là thị trường tiêu thụ hàng hóa của chính các thành viên HTX, còn thị trường bên trong là thị trường dịch vụ do HTX cung cấp cho thành viên). Sản phẩm của HTX chính là các dịch vụ mà HTX cung ứng cho thành viên chứ không phải là các sản phẩm do bản thân các thành viên tạo ra và sẽ bán ra thị trường. Vì các thành viên vẫn tiếp tục sản xuất, kinh doanh nên họ không đem tư liệu sản xuất, đất đai, nhà xưởng, vốn liếng của mình góp vào HTX để hình thành tài sản chung (Theo phỏng vấn sâu Giám đốc HTX Phú Hộ).

Năng lực của cán bộ Hợp tác xã nông nghiệp Phú Hộ

Hình 1 và Hình 2 thể hiện trình độ văn hoá và trình độ chuyên môn của cán bộ HTX. Theo khảo sát 10 cán bộ HTX bao gồm: Ban giám đốc, ban tài chính, trưởng ban kiểm soát, quản lý kho và tài vụ. Tỷ lệ trình độ văn hoá đạt 12/12 chiếm 50% tổng số lượng cán bộ và trình độ chuyên môn chiếm 50% cán bộ đạt trình độ đại học và trung cấp. Điều này cho thấy hơn một nửa số cán bộ đã học hết chương trình phổ thông, có kiến thức và nền tảng chuyên môn cơ bản để điều hành và quản lý HTX, trong đó, ban giám đốc và kế toán trưởng đã đạt trình độ đại học là một lợi thế cho HTX khi cán bộ được đào tạo chuyên môn tốt sẽ có nhiều kiến thức đáp ứng nhu cầu thị trường. Tuy nhiên vẫn còn 50% tỷ lệ cán bộ chỉ đạt trình độ trung học cơ sở như: tài vụ, kho và kỹ thuật. Điều này thể hiện, mặc dù đã hoạt động theo chỉ thị mới của tỉnh nhưng một số cán bộ vẫn có trình độ văn hoá chưa đạt chuẩn, tuy nhiên, kinh nghiệm làm việc tại HTX lâu năm cũng là một ưu điểm để các cán bộ làm tốt công việc của mình. Trong một vài nghiên cứu đã chỉ ra năng lực HTX cao hay thấp phụ thuộc nhiều yếu tố khác như kinh nghiệm sản xuất, kinh nghiệm quản lý và cách tiếp cận quản lý HTX của cá nhân [8, 9].

Hình 1. Trình độ văn hoá cán bộ HTX

Hình 2. Trình độ chuyên môn cán bộ HTX

Nguồn: Phòng vấn cán bộ HTX, 2023

Đặc điểm chung của hộ thành viên hợp tác xã nông nghiệp Phú Hồ

Thành viên HTX đóng vai trò quan trọng trong quá trình xây dựng và phát triển HTX, khi HTX chưa chuyển đổi theo Luật Hợp tác xã 2012 thì vai trò của thành viên khá mờ nhạt chủ yếu sử dụng các dịch vụ của HTX và tự tìm đầu ra cho sản phẩm của mình, tuy nhiên, từ khi hoạt động HTX kiểu mới, vai trò của thành viên được phát huy hơn trong việc tham gia các công việc quản lý, điều hành, quảng bá sản phẩm cùng HTX.

Bảng 2 cho thấy, các thành viên HTX đều đã tham gia rất nhiều năm (trên 30 năm) và nhiều kinh nghiệm trong sản xuất. Tỷ lệ chủ hộ là nam giới chiếm 85% tổng chủ hộ. Đây cũng là một lợi thế khi chủ hộ là nam giới sẽ dễ dàng tham gia các buổi tập huấn và quyết định các công việc quan trọng trong gia đình. Tuổi chủ hộ trung bình từ 50 tuổi, là độ tuổi có nhiều sức khoẻ để quản lý các công việc và tham gia đóng góp cho HTX, tuy nhiên, về trình độ văn hoá của các chủ hộ còn rất thấp chủ yếu dừng lại ở lớp 8. Điều này cho thấy còn một hạn chế rất lớn đối với các hộ thành viên khi trình độ còn thấp sẽ dẫn đến việc khó chấp nhận thay đổi khoa học kỹ thuật nếu địa phương có giống mới cần thử nghiệm và mức độ tham gia đóng góp sáng kiến cho HTX. Trong một nghiên cứu chỉ ra trình độ người dân còn thấp sẽ ảnh hưởng đến tâm lý ngại thay đổi và khó chấp nhận cái mới [10].

Tổng số nhân khẩu trung bình của hộ là bốn người, trong đó có hai lao động và ít hộ thành viên có lao động phi nông nghiệp. Điều này cho thấy, sản xuất nông nghiệp tại xã Phú Hồ vẫn là nghề chủ đạo giúp người dân tạo thu nhập và ổn định cuộc sống. Ngoài ra, một số hộ thành viên còn chăn nuôi như bò, lợn và gia cầm. Thu nhập của hộ thành viên trong hoạt động sản xuất lúa đạt 36,48 triệu đồng/năm là khoản thu nhập ổn định để hộ thành viên có thể tiết kiệm chi phí và tái sản xuất.

Trong phạm vi đề tài, nhóm nghiên cứu sử dụng nguồn thu nhập của hộ thành viên từ hoạt động trồng trọt vì hoạt động này hộ thành viên hầu hết sử dụng dịch vụ từ HTX. Các dịch vụ mà hộ thành viên tham gia nhiều chủ yếu dịch vụ về vật tư nông nghiệp, phân bón và khâu vận chuyển thu hoạch.

Bảng 2. Thông tin chung của hộ thành viên Hợp tác xã nông nghiệp Phú Hồ (n = 60)

STT	Nội dung	Đơn vị tính	Giá trị
1	Giới tính chủ hộ: Nam	%	85
	Nữ	%	15
2	Tuổi chủ hộ	Tuổi	50,93 ± 7,34
3	Trình độ văn hoá	Lớp	8,98 ± 2,11
4	Nhân khẩu	Người	4,35 ± 0,86
5	Lao động	Người	2,8 ± 0,79
6	Phi nông nghiệp	Người	0,75 ± 0,6
7	Số năm tham gia HTX	Năm	30,93 ± 7,34
8	Tổng diện tích lúa	Sào	8,0 ± 3,2
9	Thu nhập hoạt động SX lúa	Triệu đồng/năm	36,48

Nguồn: Phỏng vấn hộ, 2023

Bảng 3 cho thấy, có tám dịch vụ tại HTX bao gồm: dịch vụ giống, làm đất, bảo vệ đồng, bao tiêu sản phẩm, vận chuyển thu hoạch, phân bón, thuốc bảo vệ thực vật, thủy lợi. Theo đánh giá của thành viên thì tất cả các hộ đều tham gia sử dụng dịch vụ giống, làm đất, thủy lợi, bao tiêu sản phẩm, còn một số dịch vụ khác có những hộ tham gia và không tham gia. Tuy nhiên, tỷ lệ hộ tham gia 8 dịch vụ của HTX chiếm 55% tỷ lệ cao nhất, tiếp đến là 7 dịch vụ chiếm 23,3%. Sở dĩ các hộ thành viên còn lại không tham gia sử dụng dịch vụ như thuốc bảo vệ thực vật, phân bón và bảo vệ đồng vì tại địa phương có các đại lý đang cạnh tranh với HTX với giá bán bằng hoặc thấp hơn so với thị trường nên nhiều hộ thành viên lựa chọn sử dụng ở các đại lý.

Theo khảo sát nghiên cứu, HTX Phú Hồ trước chuyển đổi theo Luật HTX 2012 thì chỉ có những dịch vụ như: Phân bón, giống, thủy lợi và làm đất. Nếu như trước khi hoạt động chuyển đổi, HTX được sự quản lý, chi phối từ UBND xã thì theo luật HTX năm 2012 quy định về quyền của HTX như tự chủ về tài chính thu và chi, tự chịu trách nhiệm về các hoạt động của HTX, như vậy, nhận thấy rõ vai trò và năng lực của giám đốc HTX được phát huy, năng lực tham gia và liên kết thị trường ngày càng cao giúp cho HTX có được những mối liên kết giữa doanh nghiệp và HTX, đồng thời mở rộng thêm nhiều dịch vụ khác như: bao tiêu sản phẩm và vận chuyển thu hoạch. Một số nghiên cứu chỉ ra rằng, HTX càng nhiều dịch vụ thì càng đa dạng lĩnh vực kinh doanh và giúp HTX có thêm nhiều nguồn thu và các chương trình tri ân khách hàng cuối năm nếu thành viên sử dụng nhiều dịch vụ [11].

Đánh giá của thành viên về hiệu quả sử dụng các dịch vụ của HTX Phú Hồ

Đánh giá hiệu quả sử dụng các dịch vụ của HTX được các hộ thành viên đánh giá theo phương pháp cho điểm 5 mức độ.

Bảng 4 cho thấy, việc sử dụng hiệu quả các dịch vụ của HTX được thành viên đánh giá rất cao, trong đó dịch vụ giống và phân bón được đánh giá rất hiệu quả lần lượt chiếm 60% và 70%. Đây là hai dịch vụ đã có từ rất lâu, được thành viên tin tưởng và sử dụng. Tại huyện Phú Vang, thì HTX Phú Hồ là đơn vị đầu tiên chuyển đổi theo Luật HTX 2012. Những năm gần đây, sau khi chuyển đổi, HTX đã mạnh dạn triển khai vận động thành viên để xây dựng mô hình cánh đồng mẫu lớn với diện tích 520 ha thuận lợi cho việc hợp tác và liên kết với các doanh nghiệp lớn, vừa và nhỏ để tiêu thụ sản phẩm. Vì thế, hai dịch vụ mới phát triển như vận chuyển thu hoạch và bao tiêu sản phẩm cũng được thành viên đánh giá rất hiệu quả chiếm 50% đánh giá. Bên cạnh những dịch vụ được đánh giá tốt thì vẫn có những dịch vụ thành viên đánh giá chưa hiệu quả và còn

Bảng 3. Số dịch vụ mà hộ thành viên tham gia (n = 60)

STT	Số dịch vụ	Tỷ lệ (%)
1	5 dịch vụ	6,67
2	6 dịch vụ	15,0
3	7 dịch vụ	23,3
4	8 dịch vụ	55,0

Nguồn: Phòng vấn hộ, 2023

Bảng 4. Đánh giá của thành viên HTX về chất lượng dịch vụ của HTX (n = 60)

STT	Các dịch vụ	1	2	3	4	5
1	Giống	-	8,33	11,67	20,0	60,0
2	Làm đất	-	10,0	50,0	23,33	16,67
3	Bảo vệ đồng	-	41,67	41,67	3,33	13,33
4	Bao tiêu sản phẩm	-	-	16,67	33,33	50,0
5	Vận chuyển thu hoạch	-	-	20,0	30,0	50,0
6	Phân bón	-	-	-	30,0	70,0
7	Thuốc bảo vệ thực vật	-	10,0	50,0	40,0	-
8	Thuỷ lợi	0-	-	20,0	80,0	-

Chú thích: 1- Hoàn toàn không hiệu quả; 2 – Không hiệu quả 3 – Phân vân; 4 – Hiệu quả; 5 – Rất hiệu quả

Nguồn: Phòng vấn hộ, 2023

đang phân vân là dịch vụ thuốc bảo vệ thực vật và bảo vệ đồng. Sở dĩ, thành viên đánh giá thang điểm không cao không phải chất lượng dịch vụ không tốt mà là sự cạnh tranh của các đại lý trên địa bàn xã với HTX về các dịch vụ này. Thời gian làm việc của HTX chủ yếu buổi sáng từ thứ 2 đến thứ 7 ngoài giờ làm việc thì HTX không mở cửa, vì vậy, thành viên không thể chờ dịch vụ này mà chủ động đến các đại lý để sử dụng vừa nhanh chóng, giá thành cạnh tranh. Vì thế, đây cũng là một trong những hạn chế và khó khăn của HTX khi không chủ động được việc khuyến khích các thành viên tham gia hết các dịch vụ của HTX.

Những thuận lợi và khó khăn của HTX trong quá trình chuyển đổi và vận hành HTX kiểu mới

Bảng 5 cho thấy, Những thuận lợi được HTX đánh giá bao gồm: chính sách hỗ trợ, thị trường tiêu thụ, hiệu quả xã hội, năng lực tham gia thị trường và năng lực quản lý, điều kiện đất đai. Trong đó, các chính sách hỗ trợ, thúc đẩy HTX phát triển góp phần đưa HTX thuận lợi kinh doanh các dịch vụ mới và cải cách trình độ cán bộ được đánh giá thuận lợi nhất chiếm 93,33%. Bên cạnh đó, năng lực tham gia thị trường được đánh giá thuận lợi chiếm 90%, từ năng lực HTX dẫn đến nhiều thuận lợi khác được kể đến như thị trường tiêu thụ sản phẩm nhiều hơn như HTXNN đã liên kết được các doanh nghiệp tham gia.

Bên cạnh những thuận lợi thì HTX vẫn còn những khó khăn từ lúc chuyển đổi cho đến hiện tại. Các khó khăn bao gồm: thời gian làm việc, nguồn vốn hỗ trợ ít, quỹ tín dụng không hoạt động, cán bộ trẻ tài năng ít về làm việc tại HTX và không chủ động theo cơ chế thị trường. Trong những khó khăn đó thì khó khăn về nguồn vốn hỗ trợ được đánh giá khó khăn nhất chiếm 91,33%. Đây không những là vấn đề của HTX Phú Hộ mà là khó khăn chung của tất cả các HTX nông nghiệp khác trên cả nước, bởi theo cơ chế hoạt động mới thì HTX phải tự chủ, tự thu chi và chịu mọi trách nhiệm pháp lý, sự hỗ trợ của Nhà nước về nguồn vốn hoạt động rất ít để HTX phát huy năng lực tốt hơn. Thời gian làm việc tại trụ sở của HTX được đánh giá tạo khó khăn gián tiếp

cho HTX chiếm 89,67%. Tuy nhiên, để tăng sự gắn bó đối với HTX và thành viên, thì HTX đã chủ động khuyến khích thành viên tham gia dịch vụ bằng cách giảm giá (phân bón, thuốc BVTV) và bán với giá cạnh tranh với đại lý trên địa bàn.

Bảng 5. Đánh giá về những thuận lợi và khó khăn của HTX trong quá trình chuyển đổi và phát triển HTX kiểu mới (N = 60)

	Nội dung	Tỷ lệ đánh giá (%)	Ghi chú
Thuận lợi	Chính sách hỗ trợ HTX	93,33	Hỗ trợ thị trường; Phát triển cơ sở hạ tầng; Thu hút nguồn nhân lực
	Thị trường tiêu thụ	89,67	Doanh nghiệp Hương Thủy; Tư thương và đại lý gạo
	Hiệu quả xã hội	80,0	An tâm về chất lượng; Tăng cường hỗ trợ giữa các thành viên; Giảm rủi ro về sản phẩm không bán được; Tạo việc làm và tăng cường hiệu quả sản xuất
	Năng lực tham gia thị trường	90,0	Hợp tác và liên kết với các đơn vị hỗ trợ đầu vào và đầu ra cho sản phẩm Xây dựng thương hiệu gạo Phú Hồ
	Quản lý hành chính và chủ động kế hoạch hoạt động	68,67	
	Điều kiện địa phương, đất đai	55,33	
Khó khăn	Thời gian làm việc tại trụ sở	89,67	Buổi sáng thứ 2 – thứ 7
	Nguồn vốn hỗ trợ	91,33	Nguồn vốn hỗ trợ ít
	Quý tín dụng nội bộ	51,33	Chưa có
	Cán bộ trẻ tuổi ít về công tác tại HTX	45,11	

Nguồn: phỏng vấn các cán bộ HTX, 2023

3.2 Vai trò của các bên liên quan trong việc vận hành và phát triển hợp tác xã nông nghiệp Phú Hồ

Từ những kết quả nghiên cứu nội tại của HTX Phú Hồ, cho thấy có nhiều vai trò khác nhau để tổ chức, vận hành và tham gia hỗ trợ sự phát triển của HTX. Sự tham gia thúc đẩy từ tổ chức Nhà nước, chính quyền địa phương, khối doanh nghiệp... cũng góp phần xây dựng HTX vững mạnh và phát triển trong tương lai. Trong những năm gần đây, từ khi chuyển đổi hoạt động theo HTX kiểu mới thì mối liên kết giữa HTX và các doanh nghiệp, tư thương trên địa bàn ngày càng lớn, bỏ qua mọi rào cản quan niệm cũ bị tư thương ép giá, các sản phẩm không bán được, chưa tạo lòng tin với người dân. Vì thế, vai trò của các bên liên quan rất quan trọng không những hỗ trợ, thúc đẩy mà còn tư vấn cho HTX các quy định chính sách và định hướng phát triển tốt hơn.

Đánh giá của thành viên HTX về tầm quan trọng của các bên liên quan trong xây dựng và phát triển HTX Phú Hồ

Bảng 6 cho thấy, cả các bên liên quan đều quan trọng đối với sự phát triển của HTX, tuy nhiên, mức độ đánh giá có sự khác nhau. Đối với sở ban ngành vì nhiệm vụ và chức năng quản lý nhiều lĩnh vực khác nhau nên vai trò hỗ trợ trực tiếp HTX không lớn được đánh giá ít quan trọng hơn. Kết quả này phù hợp với những phân tích trên khi đánh giá phòng nông nghiệp là đơn vị quản lý Nhà nước có vai trò quan trọng đối với sự phát triển của HTX chiếm 90%, thể hiện qua các nội dung công việc mà phòng tổ chức thực hiện như: Hướng dẫn HTXNN Phú Hồ các nội dung thực hiện nhiệm vụ kế hoạch hàng năm, tham mưu cho Ủy ban nhân dân huyện về hỗ trợ tương ứng cho các hoạt động của HTX; Hướng dẫn HTXNN quy trình thực hiện chứng nhận OCOP cho sản phẩm lúa 3 sao. Bên cạnh đó, Phòng NN còn liên kết các dự án và cử cán bộ về địa phương chỉ đạo chung cho HTX về các quy trình kỹ thuật: lịch thời vụ và Tư vấn các chính sách về phát triển nông nghiệp. Liên minh HTX đóng vai trò quan trọng khi là tổ chức đại diện bảo vệ quyền lợi hợp pháp cho tất cả các HTX thành viên, tư vấn quá trình hình thành và chuyển đổi hoạt động theo luật HTX kiểu mới.

Bảng 6. Đánh giá tầm quan trọng của các bên liên quan

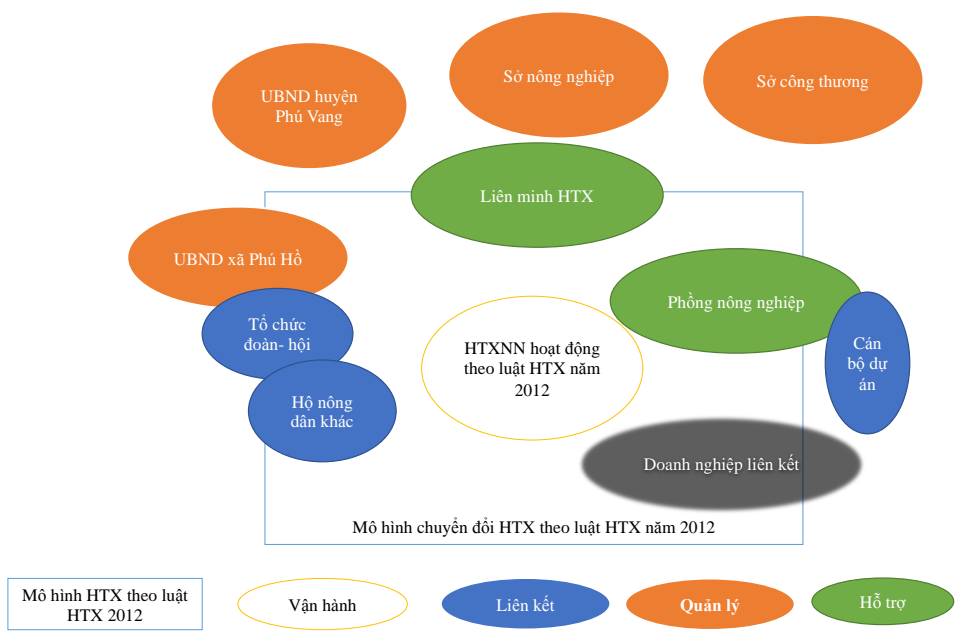
Các bên liên quan	Không quan trọng	Ít quan trọng	Quan trọng	Rất quan trọng	Cực kỳ quan trọng
Sở công thương	-	91,67	8,33	-	-
Sở nông nghiệp	-	50,0	18,0	-	-
UBND huyện Phú Vang	-	10,0	80,0	10,0	-
Phòng NN huyện Phú Vang	-	0,0	10,0	29,67	60,33
UBND xã Phú Hồ	-	0,0	22,66	26,67	50,67
Hội nông dân	-	80,0	0,0	18,33	1,67
Hội phụ nữ	-	41,67	56,67	0,0	1,67
Giám đốc HTX	-	-	-	19,67	80,33
Ban quản lý HTX	-	-	30,0	51,67	18,33
Thành viên HTX	-	-	66,67	26,67	6,67
Cộng đồng người dân xã Phú Hồ	-	41,67	56,67	-	1,67
Doanh nghiệp, đại lý	-	68,33	31,67	-	-
Thương lái	-	91,67	8,33	-	-
Cán bộ dự án	-	71,67	28,33	-	-
Liên minh HTX	-	8,33	68,33	16,67	6,67

Nguồn: Phòng văn hộ, 2021

Vai trò của thành viên HTX cũng được đánh giá quan trọng chiếm 66,67%. Thành viên có thể tham gia vào những khâu quản lý và điều hành của HTX, được đóng góp ý kiến và ý tưởng để quảng bá sản phẩm dịch vụ cho HTX.

Ngoài ra, các cán bộ dự án và cộng đồng người dân xã Phú Hồ cũng là những bên liên kết HTX trong các công việc liên quan. Cộng đồng người dân xã Phú Hồ bao gồm những hộ không tham gia là thành viên của HTX đa số là những hộ trẻ và lao động phi nông nghiệp thì vẫn sử dụng sản phẩm gạo của HTX như một người tiêu dùng.

Sơ đồ 1 thể hiện mối quan hệ giữa các bên liên quan với HTXNN Phú Hồ trong thực hiện chuyển đổi mô hình HTXNN kiểu mới. Trong quá trình thảo luận nhóm, nghiên cứu đã phỏng vấn về đánh giá của thành viên về vai trò của các bên liên quan tham gia vào các hoạt động của HTX. Kết quả cho thấy, ngoài những cán bộ chủ chốt trong việc vận hành và hoạt động trực tiếp tại HTX bao gồm giám đốc, cán bộ HTX và thành viên thì phòng nông nghiệp huyện Phú Vang được đánh giá đóng vai trò quan trọng hơn cả khi hỗ trợ, tư vấn, thúc đẩy HTXNN Phú Hồ trong các công việc triển khai các chính sách, tư vấn quy trình OCOP và đại diện mời cán bộ chuyên gia về HTXNN làm nhiệm vụ tư vấn. Bên cạnh đó, uỷ ban nhân dân xã Phú Hồ cũng đóng vai trò hỗ trợ về việc thuê đất đai làm trụ sở, bố trí cán bộ con người tham gia liên kết với HTXNN như hội nông dân, hội phụ nữ để tuyên truyền, vận động, nắm bắt các nguyện vọng của người dân để đề xuất các phương án hỗ trợ quảng bá sản phẩm mang thương hiệu “Gạo Phú Hồ”. Cộng đồng đánh giá thấp vai trò của Sở công thương và Sở nông nghiệp, dưới góc độ quản lý thì hai

Nguồn: thảo luận nhóm, 2023

Sơ đồ 1. Sơ đồ VENN mối quan hệ giữa các bên liên quan với HTXNN

đơn vị này hỗ trợ gián tiếp cho HTXNN hoạt động theo luật HTX năm 2012 như tổ chức đăng kí cuộc thi sản phẩm công nghệ, quảng bá sản phẩm,

Đối với các doanh nghiệp tư thương trên địa bàn huyện thì vai trò của họ tham gia vào HTXNN Phú Hồ là một sự liên kết và hợp tác để tiêu thụ sản phẩm. Bên cạnh việc liên kết trong tiêu thụ thì khâu sản xuất các doanh nghiệp cũng tham gia hỗ trợ bằng việc cung cấp giống và phân bón cho HTX để thành viên sản xuất sản phẩm phù hợp với yêu cầu của doanh nghiệp. Vì vậy, theo đánh giá của thành viên thì vai trò của doanh nghiệp đối HTXNN Phú Hồ ngày nay khá quan trọng, tuy nhiên, để mối quan hệ này ổn định và lâu dài thì HTX Phú Hồ cần có những cải tiến mới trong sản xuất để chất lượng sản phẩm ngày một tăng cao, không những liên kết doanh nghiệp lâu năm mà còn thu hút các doanh nghiệp tư thương khác góp phần tăng năng lực tham gia thị trường cho HTXNN Phú Hồ.

4 Kết luận

HTXNN Phú Hồ, huyện Phú Vang, tỉnh Thừa Thiên Huế được thành lập năm 1978, là đơn vị đầu tiên của huyện chuyển đổi hoạt động theo Luật HTX năm 2012. Với diện tích trồng lúa 520 ha Từ một đơn vị hoạt động chỉ vài dịch vụ cơ bản, nay HTXNN Phú Hồ đã đa dạng hoá nhiều dịch vụ phù hợp với nhu cầu thành viên, tận dụng nguồn lực sẵn có để xây dựng nhà máy xay xát gạo và đầu tư máy ép củi từ trấu góp phần tạo việc làm cho thành viên và tăng thêm thu nhập.

HTX Phú Hồ đã 10 năm hoạt động phát triển theo luật HTX kiểu mới. Nhờ vào việc thay đổi chức năng, nhiệm vụ và quyền hạn của HTX cũng như vai trò của các bên liên quan được quy định trong luật HTX năm 2012 mà HTXNN Phú Hồ có những bước đột phá với nhiều ý tưởng phát triển các loại hình dịch vụ, trong đó, việc bao tiêu sản phẩm cho thành viên thể hiện năng lực tham gia thị trường của HTXNN. Tuy nhiên, để HTX có những định hướng và sự hỗ trợ thì không thể thiếu vai trò của các bên liên quan. Đánh giá phòng nông nghiệp huyện đóng vai trò quan trọng hơn cả giúp HTX trong các công việc điều hành, định hướng, thúc đẩy HTXNN triển khai thực hiện chính sách và tư vấn quy trình xây dựng OCOP để HTX có những chiến lược phát triển dịch vụ nhiều hơn.

Các nghiên cứu tiếp theo cần chú trọng đánh giá năng lực của HTXNN trong việc liên kết thị trường, tăng cường sự tham gia hợp tác với các doanh nghiệp đóng vai trò là chiến lược lâu dài đối với HTXNN. Chính quyền địa phương, sở ban ngành đóng vai trò điều phối chung, kết nối giữa nhu cầu của HTX thông qua các chính sách hỗ trợ HTX, đặc biệt UBND xã cần tập trung định hướng, hỗ trợ HTXNN hướng đến tiếp cận chuyển đổi số HTXNN hướng tới mô hình HTXNN thông minh, hiện tại phát triển đa dạng dịch vụ, sản phẩm được thương mại hoá, vừa mang lại hiệu quả kinh tế và hiệu quả xã hội cho HTX trong tương lai.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Năng Nam (2011), Phát triển kinh tế nông hộ theo hướng bền vững ở nước ta hiện nay, *Tạp chí khoa học Đại học Mở thành phố Hồ Chí Minh*, 6(2), 2011.
2. Anh Tùng (2019), Vai trò của hợp tác xã nông nghiệp trong xây dựng liên kết sản xuất theo chuỗi giá trị, *Báo Ninh Thuận*, (296), 3701–3712.
3. Lê Thanh An, Nguyễn Ngọc Châu, Nguyễn Đại Vui (2021), Quản lý Nhà nước về Hợp tác xã trên địa bàn tỉnh Thừa Thiên Huế, *Tạp chí khoa học Quản lý và Kinh tế*, (17), 2021.
4. Venn, J. (1880), On the diagrammatic and mechanical representations of propositions and reasonings, *The London, Edinburgh, and Dublin Philosophical Magazine and Journal of Science*, 9(59), 1–18.
5. Nguyễn Thị Thuỳ Linh (2020), Phát triển hợp tác xã nông nghiệp kiểu mới ở Sơn La theo Luật Hợp tác xã 2012, *Tạp chí khoa học trường Đại học Tây Bắc*, (21), 96–101.
6. Doãn Thị Vân Anh (2014), Hoàn thiện pháp luật về quản lý nhà nước đối với hợp tác xã ở Việt Nam hiện nay, Luận văn Thạc sĩ luật học, Đại học Quốc gia Hà Nội.
7. Nguyễn Trần Tiểu Phụng và Lê Thị Hoa Sen (2020), Yếu tố ảnh hưởng đến hiệu quả hoạt động của các hợp tác xã nông nghiệp ở huyện Quảng Điền, tỉnh Thừa Thiên Huế, *Tạp chí Khoa học và Công nghệ Nông nghiệp, Trường Đại học Nông Lâm, Đại học Huế*, 5(2), 2430–2440.
8. Nguyễn Phi Long (2017), Giải pháp đào tạo nguồn nhân lực cho các hợp tác xã trên địa bàn tỉnh Bến Tre, Luận văn Thạc sĩ Quản trị kinh doanh, trường Đại học Trà Vinh, tỉnh Trà Vinh.
9. Huỳnh Thị Hồng Thư (2019), Giải pháp hoàn thiện công tác quản lý của ban quản lý các hợp tác xã nông nghiệp trên địa bàn huyện Tiểu Cần, Luận văn Thạc sĩ, Trường Đại học Trà Vinh.
10. Phạm Lê Thông, Huỳnh Việt Khải, Tống Yên Dân, Huỳnh Thị Đan Xuân và Khổng Tiến Dũng (2010), Phân phối hiệu quả kỹ thuật, phân phối và kinh tế của việc sản xuất lúa ở Đồng bằng sông Cửu Long, Đề tài khoa học cấp Bộ, trường Đại học Cần Thơ.
11. Dương Ngọc Thành, Nguyễn Công Toàn và Hà Thị Thu Hà (2018), Đánh giá yếu tố ảnh hưởng đến hiệu quả hoạt động của hợp tác xã nông nghiệp tại tỉnh An Giang, *Tạp chí Khoa học trường Đại học Cần Thơ*, 54(4D), 212–219.